

Înalta Curte de Casație și Justiție

COMPLETUL COMPETENT SĂ JUDECE RECURSUL ÎN INTERESUL LEGII

Decizie nr. 5/2015 din 16/02/2015

Dosar nr. 10/2014

Iulia Cristina Tarcea - vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, președintele completului
Lavinia Curelea - președintele Secției I civile
Roxana Popa - președintele delegat al Secției a II-a civile
Ionel Barbă - președintele Secției de contencios administrativ și fiscal
Mirela Sorina Popescu - președintele Secției penale
Cristina Petronela Văleanu - judecător la Secția I civilă
Rodica Susanu - judecător la Secția I civilă
Andreia Liana Constanda - judecător la Secția I civilă
Mihaela Paraschiv - judecător la Secția I civilă
Paula C. Pantea - judecător la Secția I civilă, judecător-raportor
Mirela Vișan - judecător la Secția I civilă
Iulia Manuela Cîrnu - judecător la Secția a II-a civilă, judecător-raportor
Rodica Zaharia - judecător la Secția a II-a civilă
Cosmin Horia Mihăianu - judecător la Secția a II-a civilă
Veronica Dănăilă - judecător la Secția a II-a civilă
Mirela Polițeanu - judecător la Secția a II-a civilă
Tatiana Gabriela Năstase - judecător la Secția a II-a civilă
Simona Camelia Marcu - judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Eugenia Marin - judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Viorica Iancu - judecător la Secția contencios administrativ și fiscal
Gabriela Elena Bogasiu - judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Veronica Năstasie - judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Nicolae Mănișuțiu - judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal, judecător-raportor
Anca Mădălina Alexandrescu - judecător la Secția penală Ilie Iulian Dragomir - judecător la Secția penală

Completul competent să judece recursul în interesul legii este legal constituit conform dispozițiilor art. 516 alin. (2) din Codul de procedură civilă și ale art. 27² alin. (2) lit. b) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Ședința este prezidată de doamna judecător Iulia Cristina Tarcea, vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție este reprezentat de doamna Antonia Eleonora Constantin, procuror șef adjunct al Secției judiciare.

La ședința de judecată participă doamna Mihaela Lorena Mitroi, magistrat-asistent desemnat în conformitate cu dispozițiile art. 27³ din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii a luat în examinare recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Constanța privind interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 6 alin. (7¹) din Ordonanța Guvernului nr. 12/2008 privind organizarea și finanțarea rezidențiatului, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 179/2008, respectiv art. 18 alin. (8) din Ordonanța Guvernului nr. 18/2009 privind organizarea și finanțarea rezidențiatului, aprobată prin Legea nr. 103/2012, cu completările ulterioare, prin raportare la dispozițiile art. 38 și art. 159 din Legea nr. 53/2003 - Codul muncii, republicată, cu modificările și completările ulterioare (Codul muncii, republicat, cu modificările și completările ulterioare), cu referire la sintagma "cheltuieli de personal", în sensul dacă aceasta include și salariile primite de medicul rezident pentru munca desfășurată în perioada rezidențiatului și, pe cale de consecință, dacă drepturile salariale încasate pot fi restituite, în situația în care medicul rezident nu își respectă obligația asumată de a continua raporturile de muncă pentru o anumită perioadă cu

spitalul în care a desfășurat programul de rezidențiat, în special în cazul în care o astfel de clauză ar fi prevăzută în actul adițional la contractul individual de muncă.

Magistratul-asistent prezintă referatul cauzei, arătând că la dosarul cauzei a fost depus raportul întocmit de judecătorii-raportori, precum și punctul de vedere formulat de Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Doamna judecătoarea Iulia Cristina Tarcea, președintele completului de judecată, acordă cuvântul reprezentantului Colegiului de conducere al Curții de Apel Constanța, pentru susținerea recursului în interesul legii, precum și reprezentantului procurorului general.

Domnul judecător Răzvan Anghel susține că recursul în interesul legii este admisibil, existând o practică neunitară la nivelul instanțelor naționale, precum și un potențial destul de mare de litigii în materia vizată. În acest sens depune și alte hotărâri judecătorești identificate ulterior formulării recursului în interesul legii. Arată că practica judiciară la nivelul Curții de Apel Constanța este în sensul respingerii acțiunilor prin care s-a solicitat de către unitățile sanitare restituirea sumelor de bani reprezentând drepturile salariale încasate de medicii rezidenți și solicită admiterea recursului în interesul legii, urmând ca interpretarea dispozițiilor art. 6 alin. (7¹) din Ordonanța Guvernului nr. 12/2008, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 179/2008, respectiv art. 18 alin. (8) din Ordonanța Guvernului nr. 18/2009, aprobată prin Legea nr. 103/2012, cu completările ulterioare, prin raportare la dispozițiile art. 38 și art. 159 din Codul muncii, republicat, cu modificările și completările ulterioare, să fie în acord cu practica judiciară conturată la nivelul Curții de Apel Constanța, pe care o apreciază ca fiind conformă cu litera și spiritul legii.

Doamna procuror Antonia Eleonora Constantin, reprezentantul procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, solicită admiterea recursului în interesul legii și pronunțarea unei decizii de unificare a jurisprudenței, în sensul că, în interpretarea textelor de lege invocate, sintagma "cheltuieli de personal" nu include salariile primite de medicul rezident pentru munca desfășurată în perioada rezidențiatului, iar drepturile salariale încasate nu pot fi restituite cu titlu de cheltuieli ocazionale de pregătire profesională, în situația în care medicul rezident nu își respectă obligația asumată de a continua raporturile de muncă pentru o anumită perioadă cu spitalul în care a desfășurat programul de rezidențiat, chiar dacă o atare clauză ar fi prevăzută în actul adițional la contractul individual de muncă. Susține că, în situația dată, nu pot fi restituite decât cheltuielile de școlarizare, așa cum se întâmplă și în cazul celorlalte categorii profesionale, iar nu și drepturile salariale încasate în baza unor contracte individuale de muncă.

Președintele completului, doamna judecătoarea Iulia Cristina Tarcea, a declarat dezbaterile închise, iar completul de judecată a rămas în pronunțare asupra recursului în interesul legii.

ÎNALTA CURTE,

deliberând asupra recursului în interesul legii, constată următoarele:

1. Problema de drept care a generat practica neunitară

Prin sesizarea Colegiului de conducere al Curții de Apel Constanța s-a arătat că nu există un punct de vedere unitar în practica judiciară cu referire la interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 6 alin. (7¹) din Ordonanța Guvernului nr. 12/2008, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 179/2008, respectiv art. 18 alin. (8) din Ordonanța Guvernului nr. 18/2009, aprobată prin Legea nr. 103/2012, cu completările ulterioare, prin raportare la dispozițiile art. 38 și art. 159 din Codul muncii, republicat, cu modificările și completările ulterioare, în legătură cu următoarea problemă de drept: având în vedere prevederile art. 38 raportat la art. 159 din Codul muncii, republicat, cu modificările și completările ulterioare, dacă noțiunea de "cheltuieli de personal" la care se referă art. 6 alin. (7¹) din Ordonanța Guvernului nr. 12/2008, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 179/2008, respectiv art. 18 alin. (8) din Ordonanța Guvernului nr. 18/2009, aprobată prin Legea nr. 103/2012, cu completările ulterioare, include și salariul primit de medicul rezident pentru munca desfășurată în perioada rezidențiatului și, pe cale de consecință, dacă acesta trebuie să restituie salariul astfel primit, în situația în care nu își respectă obligația asumată de a continua raporturile de muncă pentru o anumită perioadă cu spitalul în care a desfășurat programul de rezidențiat, în special în cazul în care și în contractul individual de muncă sau printr-un act adițional la acesta a fost inclusă o clauză în sensul prevederilor legale indicate.

2. Examenul jurisprudențial

Prin recursul în interesul legii s-a arătat că, în practica judiciară, problema de drept enunțată a fost soluționată neunitar.

Examenul jurisprudențial a relevat că în practica instanțelor judecătorești s-au conturat două orientări.

2.1. Într-o primă opinie (majoritară) s-a considerat că inserarea unei clauze care impune medicului rezident să restituie cheltuielile de personal efectuate pe perioada pregătirii în rezidențiat, în măsura în care aceste cheltuieli se rezumă la drepturile salariale plătite medicului rezident, în conformitate cu contractul său individual de muncă, reprezintă o pretenție abuzivă, care încalcă dreptul de a fi retribuit corespunzător muncii depuse și o nesocotire a interdicției de a pune salariatul în postura renunțării la drepturile sale recunoscute prin lege. S-a apreciat că dispoziția legală nu poate fi interpretată în sensul că pune semnul egalității între salariul încasat în baza unui contract individual de muncă derulat pe parcursul desfășurării programului de formare profesională prin rezidențiat și eventualele cheltuieli suportate pentru pregătirea profesională a medicului rezident în unitatea spitalicească în care a obținut postul.

S-a motivat în sensul că singurele cheltuieli pe care le poate solicita unitatea sanitară angajatoare - spitalul sunt cele de școlarizare, iar nu contraprestația muncii depuse de salariat în baza contractului individual de muncă.

S-a mai invocat faptul că un asemenea act adițional nu constituie rezultatul unei negocieri, ci are mai degrabă forma unui contract de adeziune, fiind o condiție impusă medicului rezident pentru a accede la specializare.

De asemenea s-a mai reținut că drepturile bănești primite de pârâți nu au reprezentat o bursă de studiu, chiar dacă rezidențiatul este o formă de învățământ postuniversitar, ci au reprezentat o remunerație pentru munca depusă în cadrul unității medicale. Din acest punct de vedere, plata de către unitatea medicală a salariului unui medic rezident nu este de natură a produce un prejudiciu, întrucât drepturile salariale achitate constituie echivalentul muncii prestate de medicul rezident.

2.2. Într-o a doua opinie (minoritară) s-a apreciat că sumele avansate unităților sanitare de către Ministerul Sănătății sau de Casa Națională de Asigurări de Sănătate pentru pregătirea profesională a medicului rezident reprezintă chiar drepturile salariale primite în perioada școlarizării, fiind îndeplinită așadar cerința caracterului cert al prejudiciului adus unității, iar Codul muncii nu interzice încheierea unui asemenea act adițional la contractul individual de muncă.

S-a mai arătat că durata rezidențiatului este normată integral ca activitate didactică, și nu ca muncă prestată, potrivit art. 9 alin. (3) din Ordonanța Guvernului nr. 12/2008, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 179/2008.

De asemenea s-a apreciat că această convenție, fiind încheiată cu acordul pe deplin valabil al părților contractante, nu este afectată de un viciu de consimțământ sau de o impunere abuzivă a angajatorului, obligațiile asumate de medicul rezident urmând a fi executate cu bună-credință.

3. Opinia Colegiului de conducere al Curții de Apel Constanța

Colegiul de conducere al Curții de Apel Constanța, cel care a constatat existența unei practici judiciare neunitare la nivelul instanțelor naționale și, prin Hotărârea nr. 15 din 28 octombrie 2014, a dispus sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării asupra problemei de drept deduse judecătii, nu s-a pronunțat prin actul de sesizare asupra orientării jurisprudențiale pe care o consideră ca fiind legală.

4. Opinia procurorului general

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a apreciat că prima orientare jurisprudențială este în acord cu litera și spiritul legii, pentru considerentele arătate în continuare.

Analizând evoluția cronologică a dispozițiilor legale relevante, acesta a reținut că raporturile juridice create între medicul rezident pe post și unitatea sanitară cu care a încheiat contractul individual de muncă pe durată nedeterminată și în cadrul căreia se desfășoară această formă de pregătire profesională au o natură juridică mixtă, ca o consecință firească a specificului pregătirii medicilor prin rezidențiat.

În acest sens s-a arătat că, pe de o parte, se creează raporturi juridice proprii procesului de învățământ.

Astfel, din însăși definiția legală a rezidențiatului, conținută de art. 1 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 12/2008, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 179/2008 și, respectiv, art. 1 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 18/2009, aprobată prin Legea nr. 103/2012, cu completările ulterioare, rezultă că acesta constituie o formă specifică de învățământ postuniversitar pentru absolvenții licențiați ai facultăților de medicină, medicină dentară și farmacie, care asigură pregătirea necesară obținerii uneia dintre specialitățile cuprinse în Nomenclatorul specialităților medicale,

medico-dentare și farmaceutice pentru rețeaua de asistență medicală.

În cadrul acestei forme de pregătire continuă, rezidentul dobândește și își perfecționează cunoștințele teoretice și practice specifice specialității medicale în care se desfășoară rezidențiatul, prin parcurgerea unui program organizat de furnizorii de formare profesională (unitatea sanitară cu care a încheiat contractul individual de muncă, centrele universitare cu facultăți de medicină, medicină dentară și farmacie acreditate, departamentele de învățământ postuniversitar medical, medico-dentar și farmaceutic), sub îndrumarea coordonatorilor de program de rezidențiat, a directorilor de program și a responsabililor de formare, pe baza unui curriculum unic de pregătire, aplicabil tuturor rezidenților aflați în pregătire și a unui barem de manopere, proceduri, tehnici diagnostice și terapeutice, obligatorii și unice pe țară [art. 9 alin. (1) - (3) din Ordonanța Guvernului nr. 12/2008, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 179/2008 și art. 9 și 10 din Ordonanța Guvernului nr. 18/2009, aprobată prin Legea nr. 103/2012, cu completările ulterioare].

Potrivit art. 5 alin. (6) din Hotărârea Guvernului nr. 899/2002 privind organizarea învățământului postuniversitar de specialitate medical, medico-dentar și farmaceutic uman, astfel cum a fost modificat prin Hotărârea Guvernului nr. 2.300/2004, rezidentul participă efectiv la activitățile și responsabilitățile clinicilor, secțiilor, laboratoarelor, cabinetelor de specialitate, de medicină de familie, cabinetelor medico-dentare și farmaciilor în care efectuează pregătirea, sub îndrumarea și supravegherea directă a coordonatorilor săi din instituțiile și unitățile sanitare acreditate, iar pe durata pregătirii în specialitate rezidenții sunt salariați conform legii.

Pe de altă parte, între rezidentul pe post și unitatea sanitară în cadrul căreia se derulează această formă de pregătire profesională continuă se nasc, în baza contractului individual de muncă încheiat pe durată nedeterminată, raporturi juridice de muncă, în derularea cărora rezidenții primesc un salariu, pe baza documentelor doveditoare privind frecventarea stagiilor, emise de unitatea la care se efectuează pregătirea [art. 12 alin. (2) din Ordonanța Guvernului nr. 12/2008, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 179/2008 și art. 13 alin. (2) din Ordonanța Guvernului nr. 18/2009, aprobată prin Legea nr. 103/2012, cu completările ulterioare].

Faptul că suma acordată medicilor rezidenți, cu titlu de salariu, nu constituie, în realitate, o cheltuială a angajatorului pentru formarea profesională, ci are semnificația contravalorii muncii prestate de aceștia în folosul și sub coordonarea angajatorului rezultă și din alte dispoziții cuprinse atât în cele două ordonanțe ale Guvernului, cât și în reglementări de nivel infralegislativ.

Bunăoară, potrivit art. 12 alin. (3) și (4) din Ordonanța Guvernului nr. 12/2008, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 179/2008, rezidenții puteau fi incluși în linia de gardă, în afara programului normal de lucru, pe răspunderea și sub supravegherea medicului titular de gardă; începând cu anul III de pregătire, rezidenții care efectuează gărzi în afara programului normal de lucru sunt salariați pentru această activitate de către unitatea sanitară unde efectuează garda.

Cauzele de suspendare a contractului individual de muncă al rezidentului constituie și motive de întrerupere a rezidențiatului, potrivit art. 17 alin. (1) din Regulamentul de efectuare a pregătirii prin rezidențiat în specialitățile prevăzute de Nomenclatorul specialităților medicale, medico-dentare și farmaceutice pentru rețeaua de asistență medicală, aprobat prin Ordinul ministrului sănătății publice și al ministrului educației, cercetării și tineretului nr. 1.141/1.386/2007.

La finalizarea programului de rezidențiat, după promovarea unui examen de verificare a cunoștințelor teoretice și practice, medicul rezident dobândește titlul de medic specialist.

Prin urmare rezultă că medicul rezident are un contract individual de muncă atipic, în care drepturile și obligațiile reciproce ale părților sunt complexe.

Prin opțiunea legiuitorului, de derulare a acestui program de pregătire prin încheierea unui contract individual de muncă, activitatea desfășurată de medicul rezident este o activitate salarizată, astfel încât sumele primite de acesta, cu titlu de salariu, își au justificarea în munca prestată în cadrul unității sanitare, conform dispozițiilor art. 39 alin. (1) lit. a) din Codul muncii, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Or, contractul individual de muncă este un contract sinalagmatic, oneros, bilateral, cu executare succesivă și comutativ.

Alături de felul și locul muncii, salariul este un element esențial al contractului individual de muncă, obiect al obligației asumate de angajator și cauză juridică a obligației persoanei angajate.

În plus, în ipoteza denunțării unilaterale a contractului individual de muncă, este exclusă posibilitatea revenirii la situația anterioară încheierii sale, tocmai datorită faptului că acest contract se execută prin prestații succesive, care, prin natura lor, sunt nereturnabile.

Or, în măsura în care se consideră că, în cadrul cheltuielilor de personal ce trebuie restituite, cu titlu de cheltuieli de formare profesională, sunt incluse sumele primite de medicul rezident, cu titlu de salariu, dispar obiectul obligației angajatorului și cauza obligației acestuia, de a presta vreo activitate remunerată în folosul și sub coordonarea unității sanitare angajatoare.

Astfel, ar fi afectat ex tunc, caracterul sinalagmatic și comutativ al contractului, consecința fiind transformarea, în același mod, a contractului de muncă într-unul de formare profesională, ceea ce nu corespunde literei legii care se referă exclusiv la contractul individual de muncă.

Bunăoară, dacă s-ar considera că este valabilă obligația de restituire a salariului, atunci când acesta reprezintă contravaloarea muncii prestate, componenta practică a pregătirii în rezidențiat realizându-se și sub forma acestei munci, în situația în care medicul rezident (devenit medic specialist) își încalcă obligația de a continua, pe o durată egală cu perioada de rezidențiat, raporturile de muncă avute cu unitatea sanitară la care s-a derulat rezidențiatul pe post, un asemenea fapt juridic ar avea valoarea unei condiții rezolutorii purtând asupra obligației angajatorului de a plăti salariul.

Or, o astfel de construcție juridică este improprie caracterelor și efectelor juridice ale contractului individual de muncă.

Totodată, în măsura în care această posibilitate ar fi recunoscută prin actul adițional încheiat de părți, ea ar echivala cu o renunțare sub condiție, din partea salariatului, la un drept recunoscut de lege, tinzând astfel la o limitare a dreptului acestuia la salariu, ceea ce face această clauză incompatibilă cu art. 38 din Codul muncii, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

În consecință s-a apreciat că obligația de restituire a cheltuielilor de personal nu are ca obiect drepturile salariale încasate pe parcursul programului de formare continuă prin rezidențiat, care se află în legătură cu munca prestată de medicul rezident.

Întrucât salariile deja încasate reprezintă un "bun" în sensul art. 1 din Primul Protocol adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, s-a considerat că, prin această interpretare și aplicare a legii, este asigurat justul echilibru ce trebuie să existe între cerințele interesului general al comunității și protecția drepturilor și libertăților fundamentale.

Dispozițiile art. 9 alin. (3) din Ordonanța Guvernului nr. 12/2008, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 179/2008, potrivit căroră, "Pregătirea în rezidențiat reprezintă un proces continuu de pregătire teoretică și practică, fiind normată integral ca activitate didactică", nu constituie un argument în favoarea tezei contrare, întrucât aceste dispoziții trebuie interpretate sistematic, prin coroborare cu art. 8 din același act normativ, care se referă la coordonatorii și directorii de programe pentru pregătirea în rezidențiat. Pentru aceste persoane, ca furnizori de formare, activitatea desfășurată, de pregătire a rezidenților, reprezintă o activitate didactică, normată ca atare.

5. Raportul asupra recursului în interesul legii

Prin raportul întocmit de judecătorii-raportori s-a propus soluția de admitere a recursului în interesul legii și pronunțării unei decizii în sensul că, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 6 alin. (7¹) din Ordonanța Guvernului nr. 12/2008, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 179/2008, respectiv art. 18 alin. (8) din Ordonanța Guvernului nr. 18/2009, aprobată prin Legea nr. 103/2012, cu completările ulterioare, prin raportare la art. 38 și art. 159 din Codul muncii, republicat, cu modificările și completările ulterioare, sintagma "cheltuieli de personal" nu include salariile primite de medicul rezident pentru munca desfășurată în perioada rezidențiatului, iar drepturile salariale încasate nu pot fi restituite cu titlu de cheltuieli ocazionate de pregătirea profesională, în situația în care medicul rezident nu își respectă obligația asumată de a continua raporturile de muncă pentru o anumită perioadă cu spitalul în care a desfășurat programul de rezidențiat, chiar dacă o atare clauză ar fi prevăzută în actul adițional la contractul individual de muncă.

6. Înalta Curte de Casație și Justiție

Examinând sesizarea cu recurs în interesul legii, raportul întocmit de judecătorii-raportori, precum și dispozițiile legale ce se solicită a fi interpretate în mod unitar, se constată următoarele:

Înalta Curte a fost legal sesizată, iar recursul în interesul legii este admisibil, fiind îndeplinite cumulativ cerințele impuse de dispozițiile art. 514 și art. 515 din Codul de procedură civilă, referitoare la autorul sesizării și existența unei

practici neunitare în ceea ce privește interpretarea și aplicarea dispozițiilor legale ce formează obiectul judecății, așa cum rezultă din hotărârile judecătorești depuse la dosar.

Astfel, Înalta Curte este chemată să interpreteze, în vederea aplicării unitare, dispozițiile art. 6 alin. (7¹) din Ordonanța Guvernului nr. 12/2008, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 179/2008, respectiv art. 18 alin. (8) din Ordonanța Guvernului nr. 18/2009, aprobată prin Legea nr. 103/2012, cu completările ulterioare, prin raportare la dispozițiile art. 38 și art. 159 din Codul muncii, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

În esență, problema de drept care a fost soluționată diferit de instanțele judecătorești, raportat la dispozițiile legale menționate, vizează sintagma "cheltuieli de personal", în sensul dacă aceasta include și salariile primite de medicul rezident pentru munca desfășurată în perioada rezidențiatului, și, pe cale de consecință, dacă drepturile salariale încasate pot fi restituite cu titlu de cheltuieli ocazionate de pregătirea profesională, în situația în care medicul rezident nu își respectă obligația asumată de a continua raporturile de muncă pentru o anumită perioadă cu spitalul în care a desfășurat programul de rezidențiat, în special în cazul în care o asemenea clauză a fost prevăzută în actul adițional la contractul individual de muncă, încheiat în condițiile art. 196 alin. (2) din Codul muncii, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Dispozițiile legale vizate de recursul în interesul legii sunt următoarele:

- art. 6 alin. (7) și (7¹) din Ordonanța Guvernului nr. 12/2008, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 179/2008, conform căroră:

"Art. 6. - [...]

(7) Specialiștii formați în urma promovării concursului de rezidențiat pe post încheie un contract individual de muncă cu unitatea sanitară în care se găsește postul respectiv, înaintea începerii pregătirii de rezidențiat. Prin acest contract se prevăd:

a) posibilitatea ca rezidentul să fie retribuit suplimentar față de salariul de rezident de către unitatea sanitară respectivă, pe perioada pregătirii în rezidențiat;

b) obligația de a lucra la unitatea sanitară publică cu care a încheiat contractul individual de muncă cel puțin un număr de ani egal cu durata corespunzătoare pregătirii în rezidențiat;

c) negocierea condițiilor salariale pe care unitatea le va asigura medicului pentru perioada prevăzută în contract.

(7¹) Obligația prevăzută la alin. (7) lit. b) se stabilește prin act adițional la contractul individual de muncă, în temeiul prevederilor art. 193 din Legea nr. 53/2003 - Codul muncii, cu modificările și completările ulterioare. Nerespectarea de către salariat a obligației asumate îl obligă pe acesta la suportarea tuturor cheltuielilor ocazionate de pregătirea sa profesională, respectiv a cheltuielilor de personal pe perioada pregătirii în rezidențiat, precum și la restituirea primei de instalare, proporțional cu perioada nelucrată din perioada stabilită, conform actului adițional la contractul individual de muncă."

- art. 18 alin. (7) și (8) din Ordonanța Guvernului nr. 18/2009 privind organizarea și finanțarea rezidențiatului, aprobată prin Legea nr. 103/2012, cu completările ulterioare:

"Art. 18. - [...]

(7) Medicii, medicii dentiști și farmaciștii care promovează concursul de rezidențiat pe post încheie un contract individual de muncă cu unitatea sanitară publică care a publicat postul respectiv, înainte de începerea pregătirii în rezidențiat. Prin acest contract se prevede obligația de a lucra la unitatea sanitară publică cu care a încheiat contractul individual de muncă un număr de ani egal cu durata corespunzătoare pregătirii în rezidențiat.

(8) Obligația prevăzută la alin. (7) se stabilește prin act adițional la contractul individual de muncă, în temeiul prevederilor art. 193 alin. (2) din Legea nr. 53/2003 - Codul muncii, cu modificările și completările ulterioare. Nerespectarea de către salariat a obligației asumate îl obligă pe acesta la suportarea tuturor cheltuielilor ocazionate de pregătirea sa profesională, respectiv a cheltuielilor de personal pe perioada pregătirii în rezidențiat, precum și la restituirea primei de instalare, proporțional cu perioada nelucrată din perioada stabilită, conform actului adițional la contractul individual de muncă."

- art. 38 și art. 159 din Codul muncii, republicat, cu modificările și completările ulterioare:

"Art. 38. - Salariații nu pot renunța la drepturile ce le sunt recunoscute prin lege. Orice tranzacție prin care se urmărește renunțarea la drepturile recunoscute de lege salariaților sau limitarea acestor drepturi este lovită de nulitate."

"Art. 159. - (1) Salariul reprezintă contraprestația muncii depuse de salariat în baza contractului individual de muncă.

(2) Pentru munca prestată în baza contractului individual de muncă fiecare salariat are dreptul la un salariu exprimat în bani.

(3) La stabilirea și la acordarea salariului este interzisă orice discriminare pe criterii de sex, orientare sexuală, caracteristici genetice, vârstă, apartenență națională, rasă, culoare, etnie, religie, opțiune politică, origine socială, handicap, situație sau responsabilitate familială, apartenență ori activitate sindicală."

Potrivit dispozițiilor art. 1 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 12/2008, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 179/2008 și art. 1 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 18/2009 privind organizarea și finanțarea rezidențiatului, aprobată prin Legea nr. 103/2012, cu completările ulterioare, "Rezidențiatul reprezintă forma specifică de învățământ postuniversitar pentru absolvenții licențiați ai facultăților de medicină, medicină dentară și farmacie, care asigură pregătirea necesară obținerii uneia dintre specialitățile cuprinse în Nomenclatorul specialităților medicale, medico-dentare și farmaceutice pentru rețeaua de asistență medicală".

Cât privește formele în care se organizează rezidențiatul, în reglementarea dată de art. 1 alin. (2) din Ordonanța Guvernului nr. 12/2008, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 179/2008, au fost prevăzute trei forme de rezidențiat - pe locuri, pe post și cu timp parțial - cu o durată cuprinsă între 3-7 ani, în funcție de specialitate, în timp ce în reglementarea dată de art. 2 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 18/2009 privind organizarea și finanțarea rezidențiatului, aprobată prin Legea nr. 103/2012, cu completările ulterioare, s-a prevăzut că rezidențiatul se organizează sub două forme, pe locuri și pe posturi, fiind menținută aceeași durată cuprinsă între 3 și 7 ani, în funcție de specialitate.

În cazul rezidențiatului pe locuri, medicii, medicii dentiști și farmaciștii confirmați în rezidențiat încheie un contract individual de muncă pe perioadă determinată, egală cu durata rezidențiatului în specialitatea aleasă, cu unitatea sanitară la care au fost repartizate locurile pentru rezidențiat [art. 5 alin. (2) din Ordonanța Guvernului nr. 12/2008, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 179/2008 și art. 17 alin. (2) din Ordonanța Guvernului nr. 18/2009, aprobată prin Legea nr. 103/2012, cu completările ulterioare].

Cât privește rezidențiatul pe post, în acest caz se încheie un contract individual de muncă pe perioadă nedeterminată cu unitatea sanitară publică care a publicat postul respectiv [art. 6 alin. (5) din Ordonanța Guvernului nr. 12/2008, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 179/2008 și art. 18 alin. (6) din Ordonanța Guvernului nr. 18/2009, aprobată prin Legea nr. 103/2012, cu completările ulterioare], înainte de începerea pregătirii în rezidențiat, iar prin acest contract se prevede obligația de a lucra la unitatea sanitară publică cu care s-a încheiat contractul individual de muncă un număr de ani egal cu durata corespunzătoare pregătirii în rezidențiat [art. 6 alin. (7) lit. b) din Ordonanța Guvernului nr. 12/2008, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 179/2008, și art. 18 alin. (7) din Ordonanța Guvernului nr. 18/2009, aprobată prin Legea nr. 103/2012, cu completările ulterioare], această obligație fiind stabilită printr-un act adițional la contractul individual de muncă, în temeiul prevederilor art. 196 alin. (2) din Codul muncii, republicat, cu modificările și completările ulterioare, nerespectarea de către salariat a obligației asumate obligându-l pe acesta la suportarea tuturor cheltuielilor ocazionate de pregătirea sa profesională, respectiv a cheltuielilor de personal pe perioada pregătirii în rezidențiat, precum și la restituirea primei de instalare, proporțional cu perioada nelucrată din perioada stabilită, conform actului adițional la contractul individual de muncă [art. 6 alin. (71) din Ordonanța Guvernului nr. 12/2008, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 179/2008, și art. 18 alin. (8) din Ordonanța Guvernului nr. 18/2009, aprobată prin Legea nr. 103/2012, cu completările ulterioare].

Totodată, prin dispozițiile tranzitorii prevăzute de art. 27 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 18/2009, aprobată prin Legea nr. 103/2012, cu completările ulterioare, s-a menținut pentru rezidenții aflați în pregătire, forma rezidențiat pe post, obligația prevăzută în actele adiționale la contractele individuale de muncă, respectiv de a lucra la unitatea sanitară publică cu care au încheiat contractul individual de muncă cel puțin un număr de ani egal cu durata corespunzătoare pregătirii în rezidențiat.

Din ansamblul normelor legale care reglementează activitatea de rezidențiat pe post, care face obiectul prezentului recurs în interesul legii, rezultă că raporturile juridice care se nasc între medicul rezident pe post și unitatea sanitară publică cu care s-a încheiat contractul individual de muncă au o natură juridică mixtă, ca o consecință a specificului pregătirii în rezidențiat.

Pe de o parte, se creează raporturi juridice proprii procesului de învățământ, așa cum reiese din însăși definiția legală a rezidențiatului, potrivit căreia acesta constituie o formă specifică de învățământ postuniversitar.

În cadrul acestei forme de pregătire continuă, rezidentul dobândește și își perfecționează cunoștințele teoretice și practice, participând la toate activitățile specifice domeniului de specializare.

Această pregătire se structurează pe programe de rezidențiat, conform programelor de învățământ, pentru fiecare specialitate, și se desfășoară după un curriculum de pregătire și un barem de manopere, proceduri, tehnici diagnostice și terapeutice, obligatorii și unice pe țară, sub îndrumarea coordonatorilor și directorilor de program și a îndrumătorilor sau responsabililor de formare în rezidențiat.

Pe de altă parte, între medicul rezident pe post și unitatea sanitară publică se încheie un contract individual de muncă pe durată nedeterminată, prin care se stabilesc raporturi juridice de muncă, fiind evident că un astfel de contract este guvernat de toate normele generale cuprinse în Codul muncii, fiind aplicabile inclusiv dispozițiile art. 38 și art. 159 din Codul muncii, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Astfel, pe durata pregătirii în specialitate, rezidenții sunt salariați conform legii, ei participând efectiv la activitățile și responsabilitățile clinicilor, secțiilor, laboratoarelor, cabinetelor de specialitate, de medicină de familie, cabinetelor medico-dentare și farmaciilor în care efectuează pregătirea, sub îndrumarea și supravegherea directă a coordonatorilor din instituțiile și unitățile sanitare acreditate.

De asemenea, rezidenții au dreptul să examineze pacienții și să aplice soluții terapeutice, sub stricta supraveghere a îndrumătorului sau a responsabilului, în conformitate cu nivelul lor de pregătire.

În plus, rezidenții efectuează gărzi, potrivit dispozițiilor art. 12 alin. (3) și (4) din Ordonanța Guvernului nr. 12/2008, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 179/2008, și art. 22¹ alin. (3)-(6) din Ordonanța Guvernului nr. 18/2009, aprobată prin Legea nr. 103/2012, cu completările ulterioare, iar medicii rezidenți care efectuează gărzi în afara programului normal de lucru sunt salariați pentru această activitate de către unitatea sanitară unde efectuează garda, cu respectarea prevederilor legale.

În această situație, cum medicul rezident are și calitatea de salariat, se constată că rezidențiatul nu reprezintă doar o formă tipică de învățământ postuniversitar, ci o formă specifică, cu caracter mixt, ce conține atât o componentă de desăvârșire a pregătirii profesionale prin specializare, generată de procesul de învățământ, cât și o componentă specifică raporturilor juridice de muncă, prin care munca efectiv prestată dă dreptul la obținerea unei contraprestații în bani, sub forma salariului.

Ca atare, nu se poate reține că activitatea medicului rezident este numai o activitate didactică și că remunerarea acestuia reprezintă cheltuieli de școlarizare.

Referitor la acest aspect, se constată că, potrivit dispozițiilor art. 9 alin. (3) din Ordonanța Guvernului nr. 12/2008, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 179/2008, s-a prevăzut că "Pregătirea în rezidențiat reprezintă un proces continuu de pregătire teoretică și practică, fiind normată integral ca activitate didactică", însă prin art. 2 alin. (2) din Ordonanța Guvernului nr. 18/2009, aprobată prin Legea nr. 103/2012, cu completările ulterioare, această reglementare a fost completată în sensul că "Pregătirea în rezidențiat reprezintă un proces continuu de pregătire teoretică și practică, fiind normată integral ca activitate didactică doar activitatea de pregătire în rezidențiat efectuată de către cadrele didactice universitare, în conformitate cu numărul orelor de curs și de aplicații din curriculum aprobat", astfel că din interpretarea sistematică a acestor dispoziții legale, coroborate cu celelalte alineate ale textelor de lege menționate, nu se poate ajunge la o altă concluzie în ceea ce privește natura juridică și, implicit, regimul juridic aplicabil contractului individual de muncă încheiat de medicul rezident pe post.

Instanțele de judecată au întâmpinat dificultăți în interpretarea noțiunii de "cheltuieli de personal", prevăzută în cuprinsul art. 6 alin. (7¹) din Ordonanța Guvernului nr. 12/2008, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 179/2008, respectiv art. 18 alin. (8) din Ordonanța Guvernului nr. 18/2009, aprobată prin Legea nr. 103/2012, cu completările ulterioare, în sensul că, într-o opinie, s-a apreciat că această sintagmă include și salariul primit de medicul rezident, o atare soluție fiind impusă de calificarea duratei rezidențiatului ca o activitate didactică, iar nu ca o muncă prestată, iar într-o altă opinie, pornindu-se și de la dispozițiile imperative ale art. 159 raportat la art. 38 din Codul muncii, republicat, cu modificările și completările ulterioare, s-a apreciat că aceste cheltuieli nu includ salariul primit de medicul rezident, întrucât acesta este o contraprestație pentru munca efectuată în folosul unității sanitare, fiind vorba despre alte cheltuieli eventuale, pe lângă prima de instalare, impuse de pregătirea profesională a rezidentului.

Scindarea practicii judiciare a fost provocată și de conținutul unor acte adiționale la contractul individual de muncă, încheiate de unitățile sanitare cu medicii rezidenți, prin care, pe lângă stipularea obligației legale stabilite în sarcina angajatului, s-au precizat și limitele despăgubirii datorate de medic, ca fiind drepturile salariale și plata școlarizării.

Examinând dispozițiile legale în discuție, se constată că limitele despăgubirii în cazul răspunderii materiale a rezidentului pe post sunt fixate prin chiar conținutul normei legale, care indică drept gen proxim cheltuielile ocazionate de pregătirea profesională, iar ca diferență specifică, cheltuielile de personal pe perioada pregătirii în rezidențiat și prima de instalare. Ca atare, noțiunea de "cheltuieli de personal", ca diferență specifică, nu poate fi interpretată decât prin raportare la genul proxim - cheltuieli ocazionate de pregătirea profesională.

Or, față de conținutul expres al dispozițiilor art. 159 și art. 38 din Codul muncii, republicat, cu modificările și completările ulterioare, raportate la art. 6 alin. (5) din Ordonanța Guvernului nr. 12/2008, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 179/2008, și, respectiv, art. 18 alin. (6) din Ordonanța Guvernului nr. 18/2009, aprobată prin Legea nr. 103/2012, cu completările ulterioare, este indubitabil că noțiunea generică la care se referă textul art. 6 alin. (7¹) din Ordonanța Guvernului nr. 12/2008, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 179/2008, respectiv art. 18 alin. (8) din Ordonanța Guvernului nr. 18/2009, aprobată prin Legea nr. 103/2012, cu completările ulterioare - cheltuieli prilejuite de pregătirea profesională a rezidentului, nu poate include și salariul achitat medicului pe durata rezidențiatului, care reprezintă contraprestația pentru munca efectiv prestată de către acesta în folosul unității sanitare angajatoare.

Nu în ultimul rând, se reține că natura juridică a sumelor de bani ce urmează a fi restituite de către medicul rezident este, evident, aceea de despăgubiri, sumele cheltuite de unitatea sanitară angajatoare pentru pregătirea profesională a medicului rezident urmând a fi restituite cu titlu de daune-interese, noțiune ce exclude de plano cheltuielile salariale. O atare interpretare este impusă și de argumentul că sumele ce trebuie restituite ca urmare a încălcării obligației prevăzute de art. 6 alin. (7¹) din Ordonanța Guvernului nr. 12/2008, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 179/2008, respectiv art. 18 alin. (8) din Ordonanța Guvernului nr. 18/2009, aprobată prin Legea nr. 103/2012, cu completările ulterioare, de către fostul medic rezident, sunt destinate să acopere efortul financiar făcut de unitatea sanitară pentru pregătirea profesională a acestuia.

Prin urmare, în măsura în care obligația de restituire a cheltuielilor de personal se referă la sumele ce reprezintă remunerarea muncii rezidentului pe post, aceasta reprezintă o încălcare a dreptului la muncă și o pretenție abuzivă, în raport cu dispozițiile art. 38 și art. 159 din Codul muncii, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Pentru considerentele arătate, în temeiul dispozițiilor art. 517 alin. (1) cu referire la art. 514 din Codul de procedură civilă,

ÎN ALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În numele legii

D E C I D E:

Admite recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Constanța și, în consecință, stabilește că:

În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 6 alin. (7¹) din Ordonanța Guvernului nr. 12/2008 privind organizarea și finanțarea rezidențiatului, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 179/2008, respectiv art. 18 alin. (8) din Ordonanța Guvernului nr. 18/2009 privind organizarea și finanțarea rezidențiatului, aprobată prin Legea nr. 103/2012, cu completările ulterioare, prin raportare la art. 38 și art. 159 din Legea nr. 53/2003 - Codul muncii, republicată, cu modificările și completările ulterioare, sintagma "cheltuieli de personal" nu include salariile primite de medicul rezident pentru munca desfășurată în perioada rezidențiatului, iar drepturile salariale încasate nu pot fi restituite cu titlu de cheltuieli ocazionate de pregătirea profesională, în situația în care medicul rezident nu își respectă obligația asumată de a continua raporturile de muncă pentru o anumită perioadă cu spitalul în care a desfășurat programul de rezidențiat,

chiar dacă o atare clauză ar fi prevăzută în actul adițional la contractul individual de muncă, încheiat în condițiile art. 196 alin. (2) din Legea nr. 53/2003 - Codul muncii, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 517 alin. (4) din Codul de procedură civilă.

Pronunțată în ședință publică, astăzi, 16 februarie 2015.

VICEPREȘEDINTELE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
IULIA CRISTINA TARCEA

Magistrat-asistent,
Mihaela Lorena Mitroi

WWW.JURL.ro